

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ

ОРГАН СРПСКОГ НАРОДНОГ УЧИТЕЉСТВА У КАРЛОВАЧКОЈ МИТРОПОЛИИ

Бр. 17.

У Новом Саду, 15. новембра 1913.

Год. VI.

САДРЖАЈ: Позив. — Непосредно и педагогика, од Paul Henkler-а, превео Живојин Раковић. — Важност цртања у школској настави, од Стеве Радића. — О гимнастици, од Глише Мирковића. — Стоиједногодишњица прве српске Учитељске Школе. — Из аутономије. — Педагошки преглед: Учитељске школе у Галицији. Како утиче школа на развитак деце. Школе у Белгији. — Листак: Живот сеоских учитеља у Русији. — На знање. — Белешке. — Књиге и листови. — III. Иказ о скупљеним прилозима у корист оснивања фонда † Ђ. Михајловића.

Молимо све српске родољубиве листове, да овај позив прештампају.

П О З И В.

Позивају се:

чланови извршног одбора митрополијске учитељске скупштине, сви председници и заменици њихови, чланови управних одбора и остала браћа и сестре на:

САСТАНАК,

који ће се одржати у Новом Саду 12. (25.) децембра о. г. у дворници српске црквене општинске у 8 часова пре подне, ради договора и споразума о раду за очување животињих и сталешких нам интереса, као и реорганизацији свеукупног српског народног учитељства домовинског.

Предмети саветовања:

1. Прибављање законске важности сабором усвојене школске уредбе о ослобођењу учитељства од црквено-појачких дужности и дотацији.
2. Заузимање становишта, против наредбе м. ц. ш. Савета бр. 1173. 1242./469. од 5. окт. о. г. у предмету укидања допуне личног огрева и вршењу појачких дужности.
3. Реорганизација учитељства на стварнијој и сталнијој подлози.
  - а) одржање и обезбеђење опстанка органа целокупног учитељства;
  - б) избор уредника и редакционог одбора;
  - в) одређење правца листу;
  - г) убирање дугова претплатника покојном уреднику Ђови Михајловићу;
  - д) приређивање новог пословника за среске зборове на широј основи, који би имао предвидети следеће:
    - I. Оснивање сталног учитељског биро-а. (Ову дужност евентуелно доделити редакционом одбору листа).

👉 „Помажимо се узајамно! Помажимо своје! Помажимо свој учитељски конвент! Уписујмо се у чланство конвента! Купимо чланове за конвент! Купимо прилоге за исти! — Претплаћујмо се на „Школски Гласник!“ Купимо претплатнике на „Школски Гласник!“ Форсирајмо држање „Школског Гласника“ у читалицама!“ Потпомажимо учит. удружење „Натошевић!“ Агитујмо у народу у корист свог „Натошевића!“ 👈

- II. Редован и сталан принос учитељских среских зборова за потребе биро-а.
- III. Обвезно уплаћивање чланарине, за коју би сваки члан добијао лист и, којом би се покривале и остале потребе организације нам.
4. Позив учитељима средњих школа ради ступања у организацију.
  5. Одашиљање изасланства, на велику учитељску скупштину, у Пешту 29. дец. ради агитације у корист ревизије мировин. закона.
  6. Службени правилник.
  7. Преставка м. п. ш. Савету да повуче своју наредбу о дрварини и појачким дужностима, да и дотле, док решење прошлог сабора о ослобођењу црквено-појачких дужности не добију превисњу санкцију, наредбеним путем спроведу та решења у живот.
  8. Молба делегатима Хрват. посланика за угар. сабор, ради интерпелације и тражења, да саборски закључци добију највишу потврду.
  9. Молба Србима посланицима на држав. угар. сабору, да слично поступи.
  10. Предлози (који се у очи самог састанка 11. (24.) децембра имају писмено поднети на конференцији).
  11. Сазив митрополијске учит. скупштине, којој би био задатак, да све ове унапред приурочене елаборате прими и као свој рад спроведе на место опредељења.
  12. Подела радова за митропол. скупштину.
  13. Одашиљање изасланства на велику домовинску учит. скупштину, која је сазвана у Пешту за 29. дец., ради демонстрације за ревизију мировинског закона.
  14. Одашиљање изасланства министарству у ствари санкционисања саборских закључака.
  15. Како становиште да заузима учитељство, ако му се не дозволи држање митропол. скупштине.
  16. Умени предлози.

НАПОМЕНА.

Многи наши агилни другови, и поред све своје сиротиње, доћи ће на овај састанак о свом трошку. Многи наши агилни чланови, из ближе и даље околице Н. Сада много и много пута долазише у тој ствари у Н. Сад, то је право, да они, који по положају у данашњој нам организацији, не мисле доћи, а имају срестава, да дође на састанак, помогну оној браћи својој, која се за њих жртвују.

Стога, позивамо и молимо сву браћу и сестре, да ради покрића, бар једног дела трошкова те пожртвоване браће и сестара својих, пошаљу на адресу *Natosevits* — *Ujvidék*, ма и најмањи прилог тим пре, што ће ти исти и на митрополијску скупштину морати доћи.

У среду у 5 сати по подне у очи самог састана, 11. (24.) децембра, одржаће се у сред. школи Новосадекој конференција, ради распореда и поделе радова за састанак.

У име извршног одбора митрополијског учитељског збора:

ЖАРКО АЛЕКСИЋ,

перовођа.

МИША КОСИЋ,

председник.

Непосредно и педагогика.

PAUL HENKLER.

(Свршетак.)

б) Удела субјективирајућих наука.

Објективирајуће науке не дају научног обележја педагогици као уметничкој науци. Сада ћемо изложити, како јој тога могу пружити субјективирајуће науке, нарочито нормативне и науке о чистим законима, логика, етика и естетика.

Понављамо: из ових нормативних наука не може потећи никаква оригинална педагогика, пошто оне немају кроз обележје образовања; педагогика, која је само примењена логика или етика или естетика и даље ништа више, није стварна. Али је ипак једна од нормативних наука обележена педагогика могућа, и ми ћемо то скоро видети.

Нормативне науке не пружају саме од себе ни одређене циљеве нити васпитна средства. Па ипак могу оне педагогу пружити сваку очекивану задовољштину, нарочито логика може одлучити, да ли, на пример, неки мисаони ток у настави води истини; етика, је ли утецање на вољу дететову; естетика, је ли утецање на дечју фантазију на правом путу било или није. Најважнија претпоставка, без које то обележје не би било могуће, јесте претпостављање да је организација (то ће овде рећи: способност) разума, воље и фантазије код свију нормалних људи *сагласна*. Ова претпоставка не може се доказати психолошким доказом; јер свако доказивање претпоставља ту сагласност. Тиме одбацујемо логику са психолошком основом и избегавамо психологизам.

Да нормативне науке врло добро могу потпомагати педагошку уметничку науку, најјасније би видели, кад би предузели покушај научне педагогике. Тај не спада у ову расправу, у којој ће се само теоретски доказати, да је он могућан.

Васпитач претпостави једну идеју, чему треба образовати питомца, Истакнут је бескрајно далек циљ, наиме овај: човека образовати као индивидуалну личност, која ће правилно мислити, добро хтети

и лепо осећати. Овај је циљ бескрајно далек, то ће рећи, непостижим, и пут к њему бескрајно дугачак. У ствари ме можемо само крајње циљеве да постизавамо. Али при нашем крајњем раду можемо тај бескрајни циљ увек у виду имати и утврдити један пут, који ће имати *правац* према том бескрајном циљу. Васпитач мора у свом раду свагда „следити“ том бескрајном циљу мора га „у виду држати“ као „тачку правца“. Нормативне науке дају бескрајни, само формални циљ васпитању, и то је једини *директни* однос њин према педагогици; али кад би васпитач био упућен само на ове науке, остао би без помоћи, јер га оне не уче ни *један* корак како да чини према томе циљу. Шта има васпитач у појединости да чини, то је чисто педагошко питање. Али је ли сваки педагошки корак успео у правцу бескрајног циља, то одлучују нормативне науке, и у томе лежи њин *индиректан* однос према васпитној уметности, која се у томе састоји да се ово подигне на степен науке.

У појединости: Ток образовања разума одређује се помоћу логике. Да ли су почеци неког васпитног рада, на пример математичког образовања, у ствари први елементи науке, итд. — све то на послетку одлучује логика (као наука сазнања).

Даље: Шта треба питомац да хоће и каква средства треба применити, да би се тај циљ постигао, то је чисто педагошко питање, то јест питање педагошке уметничке науке, и то питање не може никаква етика поставити и одговорити на њ.

Али етика може испитати дате одговоре на то питање, да ли су прави и да ли су сагласни са идеалом, кога етика обележава.

Да ли се педагошки циљеви управљају према етичком идеалу или не, ствар је етичког испитивања, и тако има етика врло важног удела при оснивању педагогике, тако рећи најважнијег, јер је образовање воље код људи најглавнији посао.

Естетика опет треба да одлучи, да ли су од педагогике обележени путеви образовања фантазије најцелисходнији.

Изложили смо основе научне педагогике у великим потезовима.

III. Границе интелектуализма и стварност сама.

Природна наука показује нам свет наш као врло брзо трептање најситнијих делића у најситнијим валима. Па јели то наш „свет“, јели то стварност? Јесмо ли ми сви само „деца светлости“ у смислу, као што нам физичар вели, који све раствара у трептеће делиће етра? Или зар не доживљујемо истину, ако свет овај проводимо као свет лепоте, као свет доброга, или као свет Божји? Па јесу ли то све илузије? Не напротив! Цело наше излагање о објективирајућој науци иде за тим, да покаже да ставови, до којих она долази, не вреде за стварност, него су то замишљене чињенице. И дође ли наука до ставова до којих она тежи, никако неће моћи доводити у опасност непосредну стварност.

Некоји примери! Љубав истинског пријатеља не могу подвргнути објективном доказивању а да ју не поништим или поништено не замислим. Јер, ничим објективним не може се доказати, да ме пријатељ не вара. И опет ни тренутка не сумњам у ту љубав. Она је извесна животна моћ, непосредно доживљена стварност, она је део онога што се укратко зове *непосредно*.

Тако се и Бог не да потпуно природно-научно одредити. Замислити га природнонаучно, значило би Његов зависно од природних закона замислити. Па ипак је Бог за многе њих нека унутрашња извесност, непосредно доживљена стварност.

Хоћемо, на пример, некеме, у „унутрашњост“, чак до „дна срца његова“ „у душу“ му, да завиримо. Хоћемо ли то, у ствари, као психологија чинити? Мислимо ли на то, да дотични човек има мозак, да су мисли његове, које откисмо, мождани процеси? Одговор остаје сумњив само за оног који непосредну стварност свагда рефлексјама измењује.

Велику је заблуду проузроковало што не одвајамо те две душе, природнонаучно-објективирању и непосредно дату. У идућем делу; при примени ових мисли на

педагогику, јасно ћемо видети, каква је судбоносна постала ова измена по педагогику.

Како су супротне објективирајућа наука и непосредна стварност, нека покаже овај једноставни пример! Кад та наука искаже о нечем, да је подељено, то је нужно закључити, да је сваки део мањи од целине. У непосредној стварности то је често пута сасвим друго: подељена љубав јесте двострука љубав, подељена радост јесте двогуба радост. То је све у објективно-природнонаучном смислу нескладно и потребује психолошког разлога; али у непосредној стварности то је по себи разумљиво, јер се то непосредно *доживети* може.

Ко превиђа противност између објективирајуће науке и непосредног, долази у двоструку опасност: може да узима нестварно за стварно, и стварно за опсењу. У томе нам историја човечјега мишљења много примера пружа.

Тако се у непосредној стварности место чињенице, коју Богом називамо, често пута стављала нестварност и ова за стварну држала. Најгрубљи облик тога је у иконопоклонству. Али и онај који на место правога Бога ставља продукат мозга свога и то за стварно држи, далеко стоји од Бога. То чини сваки догматичар, за кога важи људски појам место Бог. Модерни природњаци, који се око Хекла скупљају, у томе нису отишли испред старих схоластичара. За ове беше Бог врло завијен појам, а они претпостављају место Бога: природноисходност, хармоничност, дакле такођер продукат мозга свога.

И обратно, у том случају (ако не чинимо поменућу разлику) стварно се узима као опсена. Сви религијозни доживљаји сматрају се као уображења; слежемо раменима на оне који „још верују“; данас јако претпостављамо знање вери и заборавили смо да је Кант показао колико више вреди вера од знања.

Није овде питање, да ли непосредна стварност има много више значајности него што могу имати сва научна разрађивања те стварности.

У колико се непосредна стварност

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

теоретски и технички има сватити, упућени смо на објективирајућу науку.

На пољу нашег *практичног делања* да ли потребујемо вољу или влада ли на тој области субјективизам? Не, наше мишљење, осећање и вољу руководе у непосредној стварности вечни закони, које су откриле чисто духовне науке: логика, естетика и етика.

Овде морамо оставити свако подробно излагање па упућујемо на дела Кантова и његових присташа.

За непосредну стварност имаде још једна важна област, а то је религија. Није потребно да се у излагању дубоко упустимо, а по себи је то од такве вредности, да радије желимо избећи кратко излагање.

Све ове науке, које хоће да свате непосредно и које су за практично владање сваког појединог важне, називамо противно објективирајућој науци субјективирајућима. Ко жели да чита одлично излагање гледе противности обеју научних врста, може читати у Münsterberg-овој књизи „Основи психологије“.

Превео **Живојин Раковић,**
учитељ.

Важност цртања у школској настави.

Сваки предмет, који се у основ. школама предаје, наш је помоћник за васпитни идеал. Са сваком се развија у души детета по која душевна способност и *сазнање* (материјална страна васпитања). За то сваки учитељ и зна, зашто и у коју сврху служи поједини предмет у васпитању, образовању духа човечјег.

У наставним плановима одабира се из свакога предмета грађа за васпитну сврху према пријемљивости васпитаника, али само оно, што ће га интересовати.

Предмети у настави ваља да један другог допуњују, као оно занатлије при градњи куће. Само то допуњавање ваља умети довести у извесну *хармонију*, да се боље и сигурније уреди дечји душевни живот; да му и у осећајима влада из-

весна хармонија, као и у стеченом знању. То се постизава тако-званим начелом концентрације у настави. Где се она не провађа као што треба, излазе деца из школе, која добро рачунају, рђаво пишу, разуму се у природопису, мање у повесници, земљопису и т. д. Зато ћете чути нпр. и у средњим школама, како онај не трпи фузику, овај рачун, други повесницу.

За сваки предмет имадемо израђене опширне методике, **како би грађа постала лакше душевна својина** детета и постигла жељени успех у сређивању душе човечје.

Наравно да је врло мало стално утврђених метода, јер се непрестано траже згоднији, лакши, да се о што мање напора, напрезања нашег и дечјег духа, постигне сврха. Сваки дан се ради; сваки дан наилазимо у своме, раду на нешто ново, — практичније. *Економише* се и у настави. Који учитељ о што мање напора, једа, и бриге постизава васпитни циљ, тај је вештак-учитељ.

У школској настави истакнута је вредност сваког предмета, па тако и цртања, као помоћнику другима. Видимо, да се тек у новије доба учинио прокрет у питању цртања у школ. настави. До пре неколико година, предавало се као предмет за себе. Данас пак у вези са осталима. *И у томе му је велика важност.*

Осим вежбања ока, руке, развијања естетског осећаја, развија цртање и *уметнички укус*, како то навађа и велики Толстој. Изучавање и посматрање лепих облика, хармоничних-складних комбинација, боја, врло много вреди за образовање човечје душе. А какву велику важност даје цртању. В. Мурзајев, види се из овог његовог навода: *Народ, који цртању приписује исту важност и пажњу као читању, и писању, у току пола века постаће најбогатији народ на свету, јер развитак естетског укуса утиче пре свега на индустрију и трговину а богатство народа основано је на развитку тога двога“.*

Како лако учитељ може завирити у душу детињу помоћу цртања, види се из овога навода његова: „На цртежу, као и на говору, огледа се индивидуалност

човекова, његова личност, **а то је за васпитача велико благо**, те помоћу цртања може свако лако да завири у душу детињу. Она ти је као на длану. Човек се зачуди како карактер цртежа потпуно одговара индивидуалности детета. У дечјем цртежу, рукопису, види се нешто оригинално. само *њему својствено*. Меланхолично, нежно дете црта друкчије, друкчије несташно и живахно. Сангвиник се познаје у живом, прецизном потезу. Флегматик у лаганом, млитавом. Варошко дете воле и црта друге предмете него сеоско“. Тако ови филозофи-педагози.

Огромна је вредност цртања у школ. настави. Али, да ли смо данас, и поред преврата у настави цртања на добром путу бар у основним школама, у којима се даје темељ свакој врлини, те дечјој вољи за добро, лепо и корисно?

Ја велим не! Премда смо се и цртањем приближили природи; подражавамо је и на *бољем смо њути*, али још далеко од правог и начина, којим ћемо лакше и успешније развити естетски укус и осећај тако, да упливише и на **практичне интересе живота**.

Не треба ни да навађамо, да пре свега ваља да је сваки учитељ вешт цртач. Ако није, он ће бирати и из *природе* оно, што је за *њего лакше*, без обзира на важност предмета за развој наведених осећаја и врлина у души дечјој, а често ни за интересовање детета, а камо ли да се у раду одважава душа дечја, ако је промет не занима.

Данас цртају сва деца у основним школама, а у појединим разредима *једну слику*, без обзира на способност и темперамент, но коме, спојеном са способношћу црта гдекоје дете брже, гдекоје лакше.

Наилазио сам и сам на децу, која су провела по сата довијајући се, како ће отпочети прве цртеже потезе слике и после бризнула у плач са речима: „Не умем!“ Шта се догађало у души детета у томе случају и како се у његову нежну душу увлачила мржња према цртању, можемо замислити. Смемо ли га оставити у томе стању? Нипошто. Не би у

томе случају ни у другим предметима, при којима се испомажемо цртањем, постигли жељена успеха. Нацртам лакши предмет, и она се разгалила. Читаш осећај задовољства на оку, и на лицу им. Тај *лакши цртеж*, произвео је у души дечјој исти успех, као и цртање оних, за тежих, да су случајно вештији цртачи.

Добро је поделити децу у појединим разредима, особито у нижим, на скупине те ћемо тако код свију побудити интерес за цртање. *А ово је врло важно*. Најпосле у детету се донекле развија осећај за лепо и самим показивањем и описивањем предмета у природи али, ако се исти и црта, па још са умењем, онда је успех сигурнији. Иначе је боље да се и не црта, јер губи вредност и предмет и ништа се не постизава.

Данас је главна важност цртања у школској настави у овоме: цртање код вештака — учитеља у цртању, може потпомагати наставу у сваком предмету; побуђивати интерес за исти, те тако успешније развијати душевне способности, а богме користити и стицању знања, које дете мора и треба да изнесе из основне школе за практичне интересе живота, Ја немам речи, којима бих довољно препоручио учитељским школама, да **негују цртање** међу будућим учитељима. За педесет процената олакшан је рад учитељу — цртачу.

Помоћу цртања заинтересује се ђак скоро за сваки предмет, па и за — рачун. Дивота је посматрати децу при предавању кога предмета помоћу цртања. Срце ти игра од милине, када посматраш успех само у једноме сату. Па ону ведрину дечје душе, како лако, без напора, прима у себе знање и слику предмета, догађаја (н. пр. историјског), а како такав начин предавања врши своју задаћу на развој душевних способности, не треба ни да навађам.

Неки веле: „поред добрих слика не треба цртања уз остале предмете“. Мислите?! Покажимо и слику, где имадемо. Али цртеж, ма какав био, оставља представу јака отиска о предмету, или догађају. А како се тек развија **воља за рад**, што је једна од главних тежња модерне

школе. Осим тога много понављање у овоме случају, т. ј. у настављању помоћу цртања, није потребно може нам се приговорити, да предавање помоћу цртања дуже траје. Јесте. Али, одбијте силна понављања, па ћете се изједначити у времену. А знате шта је чиста добит? Течан успешан рад, без напрезања. Просто једна игра и лакоћа у давању знања, т. ј. развијање и стварање представа о предмету, који се предаје. Разбуђује се интересовање за предмет и развија воља. Час прође као да је секунд. Код учитеља нецртача настаје патња и себе и школ. деце. Развијање зловоље у деце за предмет, па и за целу наставу. А какви је успех у томе случају? Забораве деца учено већ после две-три године. Изгледа, као да је све урађено само за време инспекцију, и — испит. А како је при понављању у једним и другим случају? Не поричем, да се не постигне успеха и без цртања. Штавише и сјајна! Али, која вајда, када код *многих* није трајан... и временом се расплиње као дим.

При предавању грађе из повеснице, колико ће у свести дечјој бити јаснија слика кога догађаја, ако се у најлакшим контурама и наслика, а већ о земљопису да и не говоримо. Можете детету предавати и показивати пределе на мапи, па сравњивати са својим, деци познатим крајем, па повлачити по песку оро и хидрографски и т. д. па да постигнете леп успех. Али је исти много сигурнији и трајнији ако се дотична партија у дечје бележнице и нацрта са горама, рекама, варошима, жељезницамд и т. д. јер онда се не заборавља. Предајете о „Боју на Косову“. За два-три минута окружите на табли поље, повучете Голеш планину, а од положених и усправљених црта створите коњанике, и дете ће имати много јаснију слику о овоме догађају. О св. Сави. Нацртање градић пут у св. Гору. Са неколико потеза нацртате два виша — калуђере — и један мањи човечји лик — Растка. Затим манастир Хилендар. Звоник, на коме се Сава јавља и т. д. Све то најпримитивнијим цртама.

Ако обрађујемо који морално-етички чланак у вишим разредима, у којима су

деца добро увежбана у цртању, ваља се овим испомоћи. Н. пр. „Дедина крушка“ у петом годишту. Нацрта се кућа, младић, деда, крушка. Та им слика никада не излази из душе, па богме ни воља за *сађењем воћа*, дакле, практични интерес живота. Када се још после калами у школској башти, те се ова прича и слика спомене, па голема корист од воћа, па како је деда за продано воће купио кућу и њиву, онда смо причом успели.

У нашим разредима — првим и другим — основних школа у Хрватској и Славонији, одговара донекле цртање и као засебан предмет (засебан мислим у толико, што се у одређен сат само црта) начелу концентрације, т. ј. црта се све оно, што дете учи у очигледној настави, па донекле и у трећем. У четвртном и петом се од тога одступа и у напутку, кога се већина учитеља држи. Додуше има нешто по годишњим добима из природе, о чему се у поменутиим годиштима не учи. У тима годиштима ваљало би предузимати цртање у заједници и са појединим предметима. Уз земљопис цртати ваља крајеве, који се предају, тако из повести, природописа и т. д. Уз земљопис у најједноставнијим цртама извести „животне заједнице“ животиња, које тамо живе. Које физикалне апарате немамо, ваља их нацртати. И у нижим разредима дају се врло лако нацртати „животне заједнице“ у дворишту, врту, пољу, како је то лепо удесио учитељ у Лајпцигу Arno Gürtler. Скице тих животних заједница су врло лаке, а пуне жавота. Види се ту како животиње траже храну, излазе из лежаја — пребивалишта и т. д. Када дете то прецртава, остаје му слика са животни животиња трајно у души, а боље се и успешније развија естетски и етички осећај, а такво предавање развија и вољу за предмете, који се уз овакве цртеже предају.

Уместо што се две цртанке исцртају у цртању као особеном предмету, ја бих предложио, нека се у једној предаје цртање као засебан, лепше и јасније, по избору предмета из природе, а у другу — у вишим разредима — уз остале предмете. Док се деца не увежбају, нека бу-

де све конкретно, а после апстрактно, т. ј. деца сама замишљају и цртају.

Услов за успешно цртање у основним школама је снабдевање све деце цртач. прибором, који општина ваља да набави за све ученике, јер и најбогатије ратарско дете набави најлошији материјал, који пара хартију, прља, слику, те дете само губи вољу за цртање. А како се у таким приликама развија појам за лепо, чисто и уредно, видимо после у животу. Наше многе школе не снабдевају се училима те је овако цртање, као што описасмо, прека потреба.

Стеван Радић.

О гимнастици.

Модерна школа, подједнако и истовремено васпитава са душом и тело својих васпитаника. Ни једно од овога, што човека чини човеком, не сме школа занемарити. Шта више, данашња модерна педагогија трајно и снажно напомиње гесло: „у здраву телу; здрава је и душа“.

Школе напредних народа, надмећу се, да ово и остварују, те је данас спорт и гимнастика у тој сврси, поплавила модерни свет.

А ми?

Као и код сваког питања модерне наставе, испишемо у наставној основи прописе о дужностима учитеља, да ову, или ону напредну грану модерне педагогије у школи негују и форсирају и не узимајући на ум, да ти учитељи, као приправници према данашњем жалосном и несавременом уређењу наше учитељске школе, — нису имали прилике, да те поједине модерне ствари, ма и у сну виде.

Ради се и овде без духа и слуха, као и свуд. Па, да би утрли пута лепшим изгледима у будућности, радо пуштамо у лист овај чланак вредног професора гимнастике брата Глише Мирковића.

Градиво гимнастике у нашој школи.

Одмах на почетку морам да изјавим, да ми већу бригу задаје: како и где да се вежбају ученици? од овога: шта да вежбају?

Из тог разлога, на почетку овога, рада, проговоримо прво о томе.

Познато је, да наше школе, изузев 2—3 „у целој митрополији, немају дворницу за гимнастичка вежбања. Када знамо, колика се важност придаје гимнастици у васпитној настави, треба да смо једном на чисто, да овај предмет, по важности први, не смемо и на даље заостављати.

Гимнастисати се мора, па ма у школској дворници, ако немамо засебна места за тај посао.

Кадгод је могуће треба гимнастисати на пољу на свежем ваздуху. То тако далеко може ићи, да се чак и зими, кад је суво, може радити на пољу. Разуме се, ако учитељу треба 10—15 минута само да ученике построји, онда је циљ и промашен, а опасност ту, јер мирнија деца зими озебу. Дакле види се, како је важна ствар, да дете на дат знак или заповест уме брзо да стане на своје место, уме брзо цео разред и цела школа да се построји. То није само код гимнастике потребно, него и иначе свуда гдегод један човек има да руководи масама. То је учитељу потребно сваке недеље и празника, када иде са децом у цркву, на сахрану, или било куда. Једанпут за навек се деци покаже, где има ко да стане, кад се заповест даде и онда тамо има сваки да стоји, као оно што у школи има сваки своје место кад седи.

Ко ово прво и условно правило пропусти, нека напусти и помисао о гимнастици, јер сав даљи рад, постаје безпредметан.

У дворани ће се радити дакле само онда, када се напољу због непогодних времена не може, а и када се ради у дворани, има се радити само у претходно добро проветреној дворани. Зашто? Држим да је излишно образложавати учитељима. Исто то важи и за оне школе, које имају посебну дворану. Кадгод је могуће, треба радити на пољу на чистом ваздуху.

Онако како је до сада било у наставном плану није ваљало. Можда је и то био један и то велики узрок, да се гимнастика код нас у школама апсолутно

није радила? Они, који су састављали неставне планове и распореде часова, у многим чему, а особито у реалијима, техничким предметима и гимнастици, просто су копирали државни наставни план. Тутнули су онде 2 сата недељно гимнастике, а није рекли: како, кад, где, чиме да се ради? За учитеље је ово било у толико теже, што су у препарандији тек чули за „неку гимнастику“. — Да оно старо не ваља, то су видели и учитељи, а и претпостављене власти увиделе су, да су учитељима обесили нешто о врат, а ни сами не знају шта, те су зато и сами надзорници приликом својих инспекција остављали овај важни предмет. Гимнастика је постојала и постоји само на папиру, да се зар покаже културном западу, који са папира купи податке, да смо им у том погледу равни. Оваки наставни планови ни са педагошког, ни моралног па ни са етичког гледишта нису ваљали. Јер шта значи то натоварити једном човеку на врат оно, за што унапред знамо, да га апсолутно не може урадити?

Да видимо како раде они народи, који гимнастику у основним школама, а без гимнастичких дворана; који дакле фактично раде, а није им гимнастика само на папиру.

У Немачкој на пример, гимнастика је на много вишем степену него код нас. За нас је овом приликом и zgodније и лакше узети Немачку за пример, јер људи, који дају правац телесном васпитању у Немачкој, то су људи од знања, од науке од светског гласа, прожмани љубављу према своме народу, а на основу непобитних научно доказаних факата — пригрлили свом љубављу — одбацив где се тиче бољитка свога народа сав свој шовинизам, одбацили немачку гимнастику, као нерациолну и непедогошку, а пригрлили и усвојили шведску.

У плану за Пруске основне школе, предвиђена су 3 сата гимнастике недељно. Но та се три сата као таква предузимају по распореду само онда, када то време допушта. Како би то особито у северној магловитој Прусској, у Померанији било врло ретко, а исто опет и по-

ред 3 сата недељна не би водило сврси, — то је влада пруска, 13. јунија 1910. уз предвиђени трећи сат гимнастике уједно наредила свакодневну гимнастику од 10 минута т. з. Zenminuten-Turnen. — По тој наредби имају ученици пруских школа сваки дан за време одмора 10 минута један пут гимнастисати. Када је то могуће у много хладнијој Прусској, држим, да се може и код нас. Ја дакле препоручујем, да се сваки дан за време одмора једанпут дневно 10 минута гимнастиса. У лепе јесење и пролетње дане, препоручио бих $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ сата двапут недељно гимнастику спојену са гимнастичким играма. Зими ваља гимнастисати на последњем одмору, а лети ако нема довољно хлада, о првом.

Када се у дворани школској ради, дворана непосредно пре вежбе мора бити изветрена. У дворани особито које се никаквим зејтином за под не мажу морају се радити такве вежбе, којима се не дише прашина; дакле вежбе без трчања, скакања, лупања стопалама о под.

Како да гимнастику наши ученици основних школа?

Ово је најважније питање и ја држим, да је телесно васпитање код наших школа у опште баш због овога питања дошло у овако очајно стање. — Долазећи у додир са многим колегама, а и сам знајући колико су гимнастичког знања до сада учитељи из препарандије изнели, уверио сам се, да о гимнастици и то њезину методу немају ни појма. Да би гимнастичка настава и код нас добила полета, ваљало би на меродавним местима порадити, да се приређују годишњи стручни течајеви, као што то чине у напредном свету и то све донде, док учитељске школе не буду у тој прилици, да приправницима могу дати стручна оспособљења тог предмета. А сад да изложим само градиво.

За ученике I. и II. разреда држим да треба да буде главно: *гимнастичка игра*. То су сићушна деца, мала по узрасту, па мала им и воља, мала мускулатира, за чије развијање треба чекати годинама. Но, та се деца ипак не могу оставити сама себи. Учитељ и у игри нека их

упућује. Нека даје правац игри, нека је прекине, када види, да су се ученици преморили, сувише ознојили и у опште, кадгод опази било какву опасност и претераност код дечјег физикума.

Осим овога, нека ученици науче још Врстање у једну и две врсте: Основни став. „Мирно!“ „Вољно!“ Равнање Покривање Постројење у 2 односно четири врсте за слободне вежбе. Корачање на месту са одређеним бројем корака (2—6). Веџбе од 2 такта: главом, ногама, трупом, рукама. Веџбе за дисање. Подражавање разних радњи: копање, тестерење, кошење, звоњење, ковање и т. д. Утркивање четвероношке.

Од ових ствари за први разред неке могу изостати, а у другом држим да се све могу свршити.

За остале разреде, усвајам прописе наставне основе, те их овде са малим изменама износим.

III. разред.

а) *Веџбе у врстама.* Понављање градива I. и II, разреда; $\frac{1}{4}$ и $\frac{1}{2}$ окрета на 2 такта. Корачање у такту. Узимање $\frac{1}{2}$ растојања и затварање докораком у страну. Корачање у елипси.

б) *Слободне веџбе.* Просте веџбе од 2 такта и то: ногама, трупом, рукама, раменима, главом, корачање у елипси или змијастој црти. Утркивање (даљина 20 м.). Истав: веџбе за дисање. Скакање на месту.

в) *Веџбе на сјравама.* Скакање у вис (висина 20 см.). Скакање у даљину (дужина 80 см.). — Корачање по греди напред докораком, на лево, па на десно у страну докораком. Корачање прекораком (обично) напред. Предњи пространи ослон у лежању на греди и веџбе ногама.

г) *Игре.* Вија. Руска вија. Бојите ли се Црнца? Мачка и миш. Бацање и хватање лопте. Дуплеке уз зид. Отимање о штап. Надвлачење ужетом.

IV. разред.

а) *Веџбе у врстама.* Понављање градива III. разр. затим ово: претварање једне врсте у три. Постројење парова из чеоне и из бочне врсте. Корачање у ко-

раку у чеоном ланцу са великим махањем руку.

б) *Слободне веџбе.* Као у III. разд., само сада лакше веџбе од четири такта. Раскорак, испад. Веџбе ногама на рукама у предњем ослону за лежање на тлу. Друштвене веџбе по двоје. Издржљиво трчање 1—2 минута. Утркивање на 30 м. Веџбе за дисање. Турско седење са брзим устајањем.

в) *Веџбе на сјравама.* Скакање у вис 40 см. и при том замахнути рукама напред, а после у страну. Скакање у даљину 100—120 см. — Греда као у III. разр., па затим корачање за испадом напред.

г) *Игре.* Руска вија. Трчање обично и са дизањем колена. Квочка и кобац. Игре лоптом. Надвлачење ужетом уз трчање. Отимање о штап. Црно—бело. Зец и лија.

Глиша Мирковић.

(Свршите се.)

Стоједногодишњица ПРВЕ СРПСКЕ УЧИТЕЉСКЕ ШКОЛЕ.

(Наставак.)

При свршетку свог школовања у III семестру, умре 14 марта 1814. г. у Сентандрији, Василије Милосављевић, родом из сремског Грабовца. Другови га искрено ожалише и свеваше му у спомен песму, коју су штампали и разаслали у све крајеве српске. То беше венац који му положише на самртни одар. Тај њихов састав, дирнуо је уреднике „Новина Србеки“, Давидовића и Фрушића и они га прештампаше у свом листу, да би сачували први литерарни рад ђака српског педагога. О стогодишњици те школе вредно је, да га и ми прештампамо:

И, убо, —
Убо Васили умре!
Что слишм в' земљи чужеј?
Судба ли надежду согре?
Сеј ли рок добрих мужеј?

Туга матерња и слеза
Другов. љубве сојузи
Гдје пошчут тја? Ах стега
Даљна! Ми мати, ми друзи.

Теци Дунају, гласи
Наших ридани гробних,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Возвести печални часи
Отзивом брегов сремских.

Что в' гроб лијем капли слезни,
Груду влагајем черну,
Васили, блаженој бездни
Идеш, незнави за скверну.

За слатких чад штатеља
Мук, пот стројише ти ток,
Но им злати учитеља,
Твој строги недаде рок.

Чисти друже! Памјат милу
Серца наша зиждут ти,
Слез и љубве наших еклу,
Сјени твојеј дајем вси!

Види се, да су ученици прве српске учитељске школе морали савладати добро „словенску граматику“ и да су морали знати и правила поетије, јер су их се строго држали. Но крај све педантерије у том, избија нежно осећање чисте другарске љубави, изражено правом песничком топлином. Да би је читаоци боље разумели, доносимо је у слободном српском преводу.

Дакле нам Васиљ умре!
Што чујемо у земљи туђој?
Зар судбина наду да нам сатре?
То ли је зар улес добрих људи!

Туга, материнска и суза,
Љубав је саставила
Да те траже, али где! Стаза је
Далека. Ми смо ти мати, ми другови.

Носи Дунаве гласове
Наших нарицања надгробних,
Објави нам жалосне часове
Одзивом брегова сремских:

Како у гроб лијемо кање суза
Грудву бацамо црну;
Васиљу, у блавени бездан
Ти одлазиш чист и неоскверен.

За ранивца слатке дечнице
Ти си се мучио и знојио у животу,
Но да она добију златног учитеља,
Не даде им твоја строга судбина!

Невини друже, успомену милу
Срца наша зидају ти,
Суза и љубави наше силу,
Сенци твојеј дајемо сви!

Прештампавајући ту песму, уредници је пропраћују овом напоменом:

„Сочиненије њино, аки први плод педагогическог сербског сада, читаатељима нашим зато саопшћавамо, што нам оно надежду и утеху училишча исто толику подаје. Како красно, како нежно други друга свога оплакују! и, како лјепо чувствованија своја изражавају сваки из стихова више поменутих видети, но тко их довољно похвалити може! Како би се мајха српска горко и сито над

њима наплакала, да су их слушатели исти педагогически, на сербском језику издали! Какву би услугу књижевству србском учинили кад би сочиненија своја у будушче на језику свом матерњем издавали!“¹

Димитрије Давидовићу, сав Србине, ти си заморен радом за напредак свог народа и умро, не дочекав, да се у српску Учитељску Школу за наставни, уведе српски језик. Да се то изврши, морало је проћи пуних четрдесет година. Странпутица одводи у лавиринт, из кога се мучно излази на прави пут!

Године 1814. пред ускршње празнике свршили су ђаци прве учитељске школе трећи семестар. После првог учитељског испита у народ је пуштено 20 дипломираних учитељских кандидата. Ни тај испит не могаше проћи без свечаних церемонија оног времена. Два најбоља ученика водила су диспут (препирку) са својим наставником Димитријем Исаиловићем из педагогике, а друга двојица из методике. Обе те диспутације издао је Исаиловић у нарочитим књижицама, и то, прву, под насловом: „Предложенија дјетовоспитанија, или наука дјетовоспитанија“, а другу: „Предложенија методике“, либо начини наставленија школског“. Тај диспут је био дијалог између наставника и кандидата, који су готове одговоре напамет рецитовали. Обе расправице штампане су и на крају „Педагогике и методике“, прерађене по Нимајеру а издане 1817. године под насловом: синоптически екстрат и т. д.

(Свршиће се.)

Из автономије. (Крњење учитељских права.)

Сву заштиту и сав живот свој, налазио је наш народ у овим крајевима у народно-црквеној автономии, која му је загарантована кр. рескриптом и толиким одредбама и патентима. Народ је за то средиште и извор живота свога, залагао и залаже сву снагу своју, да се заштити од разних нападаја против имена и вере, — својих највећих светиња. Народ је сваки пут дизао свој глас и улазио у борбу против оних, који му автономна права било крњише, било газише. Та борба, беше

¹ Новине Српске, 1814. бр. 69.

подједнако огорчена и истрајна, кад су нападачи били с поља, или унутри у самом народу. Било је свакојако, али како је данас, не беше још никад.

Зна се, да су на пр. саборске закључке, поштовали поједини управни органи наше автономije биле какве политичке констернације, али на жалост и грдну штету по несметани напредак просветни, данас устаде и погом погази чак и саборско решење, као радњу врховног чиниоца наше автономije и то ко? једно сабору потчињено судиште: Митрополијски црквено-школски Савет. Овај Савет, не фермајући важност односних закључака прошлог црквено-школског народног сабора по просветни живот народни издаде наредбу, — коју ниже доносимо, — те том наредбом збриса законско слово нашег сабора. Тим чином својим, показао је данашњи м. ц. ш. С. велику смелост, а још више отворено нерасположење на спрам учитељства, као носилаца народно-просветног живота. У место да је м. ц. ш. С. наредбеним путем увео у практичну примену закључке прошлог сабора већ и до санкције, те и решење прошлог н. ц. ш. Савета о дрварини, те тиме посведочи своју добру вољу за санирање на учитељство неправедно натоварених дужности и побољшање њиховог материјалног стања, — он је без икакве мотивације издао наредбу, која уби остварене снове, који учитељство већ од више деценија, одржаваху у нади на ведрије дане.

Шта је дало повода м. ц. ш. Савету, није нам познато, али смело и отворено тврдише, да пије судио по правди.

Учитељство пак, опажајући се на опће симпатије у народу, а посебно на решење прошлог н. цркв. сабора и н. ц. ш. Савета, најодличније протестује против крњења својих зајамчених права, која ни највишом санкцијом нису санирана, — те ће поради, да добију или законску санкцију, или достојно одговорити на овај нападај против себе, како најбоље уме.

О к р у ж н и ц а

другога одсека срп. прав. митрополијског црквеног и школског савета, упућена епархијским конзисторијама у Угарској, у питању учитељскога личнога огрева и награда за држање опће поновне школе и вршење појачких дужности.

Ad бр. 1173. и 1242./469. ex 1913.

У питању учитељског личног огрева (огреварине) и награда за држање опће поновне

школе и вршење појачких дужности донео је овај савет у седници својој од потписаног дана под горњим бројем ову одлуку:

„Има се саопћити свима епарх. конзисторијама у Угарској, да све дотле, док позвани автономни чиниоци не донесу посебну уредбу о уређењу берива српских нар. учитеља, важи и за срп. нар. школе XVI. зак. чланак од г. 1913.; а по јасном слогу тога закона учитељима и учитељицама припада прописана плаћа, стан (или станарина) и $\frac{1}{4}$ кат. јутра баште (односно 20 К отштете за башту), и да се само награде за настављање у привредној поновној и у занатлијској и трговачкој шегртској школи не могу урачунати у учитељска берива, обезбеђена реченим законским чланком. Према томе не могу се срп. прав. црквене опћине присилити, да сем обезбеђене плаће и стана (станарине) издају својим учитељима посебне награде за вршење појачке дужности, за држање опће поновне школе и огрев или огреварину. Међутим, ако је који учитељ са платом по XXVII. зак. чланку из г. 1907. и са евентуалним наградама за појање и поновну школу или огревом (огреварином) уживао већа берива, него што би по XVI. зак. чланку од г. 1913. имао уживати, онда му се вишак има и даље издавати све дотле, док унапређењем или автоматским поступањем не добије најмање онолику повишину, колико припадајући му вишак берива износи. У осталом, срп. прав. црквеним опћинама стоји на вољу, да својим учитељима горње награде и отштету из својих расположивих средстава издају.“

О томе пречасну ту конзисторију знања и сходног ноступања ради обавештавамо.

Из седнице другога одсека срп. прав. митрополијског црквеног и школског савета, држане у Карловцима 5./18. октобра 1913. год.

М и х а и л, с. р.

епископ горњокарловачки администратор
карловачке прав. архијепископије
и српске митрополије.

Педагошки преглед.

Учитељске школе у Галицији. Ове школе, давале су у пређашња времена одличне учитеље, одане идеји, којој служе, али у новије доба учитељске школе дају учитеље, који нису дорасли своје задатку. То увиђају и сами

учитељи и траже, да се учење у учитељским школама продужи на 6 година и да се обрати пажња на педагошке предмете и школски рад; а поред тога, да сваки ђак, који хоће да ступи у учитељску школу, сврши бар нижу гимназију или грађанску школу, која је равна нижој гимназији.

Да би народна школа у Галицији васпитала народну омладину, да буду људи од рада, прожети родољубљем и пожртвовањем траже учитељи, да се нови нараштај тако васпита да:

1. Школа добије учитеље, који су филозофски образовани, да би могли разумети и користити се делима великих филозофских мислилаца:

2. Да учитељи, који ће живети у народу и с народом, познају језик свога народа, његове обичаје, његову историју, његове економске и привредне прилике, његову литературу и његове потребе:

3. Да учитељи знају свршити свој посао у школи у погледу дидактичком и методичком; и

4. Дати учитељу тако безбедан положај, који би га чинио потпуно независним у грађанском животу, како не би морао подлећи страном упливу, већ би ишао за развитком нових поколења и био у раду слободан и потпуно одрешених руку.

Али, на жалост, данас су учитељске школе у Галицији „фабрикације учитеља и учитељици за све друго само не за школу и народ“. Ове школе, какве су сада, дају такве учитеље, који не разумеју научна дела кад читају. Шта онда, овакви учитељи могу дати народу. Културни преображај доиста не. . .

У Галицији има 43 учитељске школе и то 15 мушких и 28 женских. Од ових је 18 државних а 25 приватних. Све су уређене по жељи и тенденцији клерикализма; ниједна не одговара правим народним потребама. Тежи се, да се свест народна не пробуди и не развија, јер би у том случају одзвонило клерикализму.

А шта да кажемо за наш учитељски подмладак, т. ј. за школу, која га спрема! У овом листу а по учитељским зборовима било је толико и толико пута говора о потреби модернизације учитељских школа, али је све то остало: глас вапијућег.

Данас, у XX. веку, када се сав свет труди, да спроведе смишљену поделу рада у чове-

чанству: да се ни једна јединица тог човечанства не оптерети, а најмање присиљава вршењем бесплатних и у позив неспадајућих дужности, нас гурају на ново за певницу под раскламитан прозор црквени. Данас, када се све учитељске школе у свету реорганизују према модерним захтевима света: данас, и после чистог и јасног решења прошлог народног црквеног сабора поднесених највишем форуму ради санкције, устаје један обичњејши катихета, па подноси преставку, да црквено појање и правило, буду и остану и на даље обавезни предмети у учитељској школи. И, наша највиша власт, која нас ових дана поново тера у певницу, усвоји ту преставку. Па онда, да не кажемо, да се и у нас не тежи за реформисањем учитељске школе!

Како утиче школа на развитак деце. Неки школски лекар, вредно је чинио покусе код школске деце, те је пронашао да су женска деца за прва 3 месеца изгубила од своје тежине $\frac{3}{4}$ kg., а дечаци од 7 година, беху за 1 kg. лакши од својих другова, који нису полазили школу. Шта више, школска деца су још нешто и мања од оне нешколоване.

Школе у Белгији. У Белгији спремљен нов закон о школству народном, који ће да се дели на четири главна одељења, а то су: основно школовање да буде бесплатно; родитељима се дозвољава да шаљу децу у ону школу, коју сами изберу; обавезно школовање да се законом установи; напоследку учитељске плате да се тако уреде, како те животне потребе захтевају.

По досадашњем закону основно школовање подељено је на три по двогодишња степена: дољњи, средњи и горњи степен, свршавао се са навршеном 12. годином; нови закон продужује обавезност похађања школе до 14. године. Ово није само продуживање обавезности него ће то бити права предспрема за живот. У један разред ће се поучавати највише до 40 деце, а у најгорем случају 50, и првих 6 школских година је наставни план за све школе један и исти, само за последње две шк. године наст. планови ће бити удешени, како то дотични предео и животне потребе захтевају.

Трошкове за бесплатну наставу сносиће држава 60%. општине 30%, а окрузи 10%. Школарина за поједино дете установљена је према величини општина (30, 32, 34 и 36 фра-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

нака). Опћинско поглаварство поставља родитељу толико платежни налога, колико дотични има деце за школу. Са тим, упуством дозвољено је родитељу дете да упишу у ма коју школу, само, што школа од стана родитељског сме бити највише 4 km уђељена. Није дозвољено управама школа да у своје школе примамљују родитеље. Такав поступак казниће се са 50—500 франака и још затвором од 8 дана. Тиме хоће закон да даде родитељу одрешене руке при бирању школе, у коју ће своје дете уписати.

Строго се изискује извршење закона о обавезној настави, то доказује и то, што ни једно дете не сме ступити у службу пре навршене 14 године; врло су ретки случајеви да се дете од 13 година прима у службу, али то дете мора школ. сведоџбом доказати, да је основну школу потпуно свршило.

Нови закон ће и учитељске плате да доведе у ред, но не код свију учитеља; јер стални учитељи и учитељице једва ће добити какво побољшање плата, него ће побољшати плате спомоћних учитеља и учитељица, чије су пређашње плате биле врло лоше. По старом закону после 6 годишњег службовања ступао је учитељ у виши платежни разред, повишица је била 100 франака; по новом ће та повишица сваке четврте године бити. Почетне су плате према броју становништва 1400, 1600, 1800 и 2400 франака код мушких, а 1300, 1400, 1600, 2200 франака код женских.

Нови закон неће задовољити учитеље, јер су њихови захтеви много већи; а незадовољство ће у толико веће бити, што им обећано уређење плате није дато.

Н. Д

Листак.

ЖИВОТ СЕОСКИХ УЧИТЕЉА У РУСИЈИ.

(ЛИБИЛЕК.)

Живот сеоског учитеља је једноличан као што је једнолична пространа, широка, непрегледна Русија. Нема ни забава ни друштава, особито тамо, где нема „товаришча по зањатин“, где је сам те није ожењен.

Русима се не мило рано устајати. И сеоски учитељ устаје доста касно, иза шест или око седам сати у јутру. Пије чај. Самовар при-

ставља школски „сторож“. Уз чај присмаче хлеба „колбаској, крутим јајцом, сиром“. У пола осам иде у школу, где прегледа ученичке писмене радње. У осам сати почне настава, али првог сата долази „баћушка“ свештеник, барем би требао да дође; премда треба да долази дневно, ипак се догађа да дође у години само петнаест пута. Обично траје настава до 11 сати. Ђаци су мирни пазе, те брзо науче оно, што је прописано. Од 11 до 12 сати је одмор. Ученици не иду кући, изузевши оне, што станују врло близу; једу и пију оно што су донели. Учитељ једе хлеб с маслом, пије млеко или каву, што је вари „сторож“. Настава се сврши у два или у два и по сата по подне. Сада ће уредити школске ствари, удахне свежа ваздуха те руча у четири сата. Учитељу у Андрусфовки доноси ручак „псаломшчица“ жена црквеног зборовође.

У вече пре спавања прегледају учитељи писмене радње ученика; читају дневне листове.

С народом се састаје учитељ или на улици, или обилази родитеље у њиховим кућама. Међу народом су учитељи веома угледни. Само ће стари који пут да се потуже на садашње учитеље, што ова деца „њесекут“. „Дјетеј, сеч надо“ (децу треба тући.) Само су онде учитељи необљубљени где презиру народ, али је таких врло мало.

Интелигентна друштва мало имаде. То је обично „фелдшер“ или опћински писар. Први је јако пријатан, а последњи је обично гуликожа и интригант, мале интелигенције, с тога с њим учитељ не опћи.

Једини интелигентни човек осим учитеља на селу, јесте „баћушка“ по с њима су учитељи безизнимно на „разјеж“ — на нож. Баћушка наиме види, како учитеља све више пазе а њега све мање, а то његов џеп добро осећа.

Још је добро, што се тиче друштвености, онде, где има неколико учитеља. Влада сматра учитеља као покретаче револуције, као превратни елеменат и нужно зло, које треба добро обуздавати, те не дозвољава оснивање учитељских друштава. О томе да би се у Русији, учитељ бавио политиком, нема ни спомена. Ако има на школи неколико учитеља, један је „завједујушчи“ (управитељ), те зато прима годишњу награду од 150 круна.

Са надзорницима се слажу врло лепо.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Надзорник дође једном у години, прегледа службене списе и школу: присуствује настави, у коју ће ретко када сам да се уплете, те ће отпутовати без да даје учитељима упуте за наставу, васпитања и дисциплину. Њему је главни циљ надзора да сабера податке за годишњи школски извештај, те се осведочити да ли се поступа према закону, и то не само што се тиче учитеља него и школских просторија броја ученика, школског намештаја, училиа идр.

Понегде постоји разлика и у беривима. Најугодније доба у животу руских сеоских учитеља јесу ферије. Међу слободним учитељима мало ће који остати код куће, него ће ићи на курсеве, у какво средиште рускога живота, путује по Русији, а ово им је лако јер је путовање руским жељезницама врло јефтино. Из Петрограда све до Црног мора или Кавказа плати се 15 рубаља. Јефтино путовање паробродима не само на Црном, Каспијском и Балтичком мору, него на неизмерно раширеној речној мрежи особито Волгиној и Дњепровој, плати се половина подвоза. Но има доста таквих учитеља, који путују и по иностранству. До скоро учитељи су били опрштена војничких дужности. Но, идуће године вредиће војнички закон за њих као и за остале.

Културан рад међу народом и учитељима је веома отежан. Учитељ сме при т. зв. „читањима“ за народ предавати само по службено одобреном тексту. За оснивање народне књижнице треба добити дозволу, но то није ни лако на брзо, а у књижницама могу да буду само службено одобрене књиге. Но у пркос свему томе, руски учитељ не очајава, него чврсто верује у бољу будућност свога народа. Он је осведочен да свако притискивање руске школе, учитеља, и живота рускога, није друго него децја болест, коју су препатили и други народи. Ова нада пружа њему снаге и воље за рад, за самообразовање и за рад међу народом. Руски учитељ и руски народ припремају се за бољу будућност.

На знање!

Како још до данас, на толике позиве, нехатне платише не одговорише ни до данас својој дужности, приморана сам предати их суду, да лист — да због њихова немара — не би морао престати излазити, што ће неминовно наступити, ако и на даље овако пође.

КАТ. УД. ЂОКЕ МИХАЈЛОВИЋА.

Белешке.

Деоничари нове емисије учит. д. д. „Натошевић“ позивају се да уплате остале рате за своје деонице, пошто је рок уплати већ истекао.

Земунски срп. учит. м. збор, поштујући и ценећи заслуге пок. Ђуке Михајловића по учитељство, послало је зам. председнику новосад. српског збора допис, са прилогом задужбини пок. Ђуке, од 50 К:

„Поштованом Господину

ЖАРКУ АЛЕКСИЋУ,

срп. нар. учитељу-управитељу и подпредседнику новосадског српског учитељског збора

у Старом Футогу.

Учитељски збор српских основних школа у Земуну дубоко је ганут ненадном смрћу ненакнадивога члана поштованог Вашег српског учитељског збора Ђорђа Михајловића, те изјављује овим поштованом — напред реченом — збору своје искрено саучешће.

Поштујући и високо ценећи васколики корисни рад покојног правог народног учи-

◆ Купујте српске школске жигице. ◆

теља и поборника народног напретка г. Ђорђа Михајловића, учитељски овај збор према своме закључку шаље Вам педесет круна за фонд Ђорђа Михајловића у место венца на одар покојника.

Из седнице срп. учитељског збора, срп. нар. основних школа држане

у Земуну, 10. новембра 1913. год.

Перовоја:
СТАНИМИР СУВИЋ,
срп. нар. учитељ.

Председник:
ЂОРЂЕ ГАВРИЛОВИЋ,
м. шк. упр.

Евала честитој браћи и сестрама нашим, који показаше, да појимају дужност спрам неуморних раденика своје ствари.

Др. Паја Радосављевић о нама. Наш вредни и сад већ по свету чувени школски радник, који нас се тако вредно сећа и чак отуд преко мора богати „Школски Гласник“ својим радovima, послао је удовици пок. *Ђуке* топлу изјаву саучешћа. Изјава та, пуна је искрене туге, а особита признања раду и вредности рада пок. *Ђуке*. Ово признање, па још од така врсна школска човека, јесте велико одликовање покојнику, а свију нас дика, — Но, има у тој изјави, што нас не радује, а то су оне кобне речи његове: „*наше учитељство сном мртвијем спава*“. Жалост је, што овај честити учењак мора то да нам пребаци чак преко мора, а би ће још већа, ако се на ту опомену не пренемо. — Дакле на посао! Ето нам поља за рад у блиској будућности. — Г. Пају молимо, да нас не осуди све једнаком мером, па желећи скорашњег оздрављења како њему тако и његовима! У напред му топло захваљујемо на обећаним радovima. *Ур.*

Палата дечјег суда. У Њујорку положише ових дана камен-темељац палати, у коју ће бити смештен суд деце. — Од кад овај дечји суд ради, за 11 година, било је више од 16 хиљада деце предведено. Ова установа потпуно је оправдала свој постанак. Докле деца судише редовни грађански судови, мали кривци се потпуно изгубише за друштво, док чим сада, пропадне тек до 8% тих криваца.

Књиге и листови.

Допштамова се нова књига: Наполеон Бонапарт као владалац српских, хрватских и словенских земаља од 1805. до 1814. године.

Књига износи политичке прилике онога доба, ста-

ње нашега народа, његова предузећа, француску владавину и њене односе са Србима, Хрватима и Словенцима, те културне и материјалне прилике у словенској држави Илирији, коју је основао цар Наполеон I.

Цена је књизи 1 круна 20 филира (1:20 дина.) за претплатнике.

Ко се претплати на књигу треба да пошаље 20 филира за поштарину, а за препоручену 45 филира. Растуривачи и продаваоци имају 20 по сто поуста.

Претплата се шаље на писца: Јован П. Јовановић. Нови Сад. Петефи ул.

Народна педагогија. Признати педагошки радник г. Јован Мподраговић умировљени професор у Србији, итамна под горњим именом своје опсежно дело, које ће бити готово пред Божић. Ова књига, за цело ће обогатити нашу сиромашну педагошку књижевност и ми је радосно очекујемо.

СЛОВЕНСКО УЧИТЕЉСТВО.

Наша словенска браћа расправљају по својим скуповима кроз модерне ствари и данас најакутнија питања из педагошке области

Неке од тих, изнећемо:

1. Најновије реформе тежње на педагошком пољу.
2. Народно васпитање у Словенаца.
3. Васпитање карактера.
4. Васпитна задаћа народне школе.
5. Развијање домаћег васпитања.
6. Рад, као васпитно средство радне школе и Манхајмски систем.
7. Утецај модерне школе на телесни развој школске омладине.
8. Како да се учитељ чува, да не дође у негодју.
9. Сврха организације.
10. Родитељске вечери.
11. Рачун у народној школи и методи овога на нижем ступњу.
12. Певање, гимнастика и ручни рад у мушкој школи и школској хигијени.

III. И с к а з

о скупљеним прилозима у корист оснивања фонда
† Ђ. МИХАЈЛОВИЋА.

1. Љубомир Јовановић, школ. управитељ и учитељ из Уљме	2 К
2. Мара Бандић, учитељица из Тараша	2 „
3. Земунски ерпски учитељски месни збор	50 „
Свега	54 К
Са пређашњим прилогом	143 К
Свега	197 К

НОВООТВОРЕНА КЊИГОВЕЗНИЦА

ДЕОН. ДРУШТВА

„НАТОШЕВИЋ“

◆ У СВОЈОЈ КУЋИ У НОВОМ САДУ У СВОЈОЈ КУЋИ ◆

снабдевена са најновијим машинама и осталим
: : : приборима најновијег скстема. : : :

ИЗРАЂУЈЕ

сваковрсне књиговезачке послове од најпростијих до најсавршенијих: галантеријске послове, све црквене књиге као и св. Евангелија у најфинијем дивот повезу. Књиговезницу смо сортирали са најмодернијим шарама и словима.

Јављамо и свима српским новчаним заводима да примамо увез свих протокола, тако звани **ПАТЕНТ-УВЕЗ**: у кожи, молескину и градлу. Најсавршенија израда.

ЦЕНЕ СУ ВРЛО УМЕРЕНЕ А ИЗРАДА БРЗА И ТАЧНА.

☞ Препоручујемо се свима библиотекарима народних библиотека, да ћемо осим умерене цене за повезивање, на 100 ком. увезаних књига давати и нарочити попуст у новцу.

Одличован
златном медаљом
за ревност
од Његова
Величанства

НИКОЛЕ I.
Краља и Госпо-
дара Црне Горе.

Одличован
златном медаљом
за ревност
од Његова
Величанства

НИКОЛЕ I.
Краља и Госпо-
дара Црне Горе.

Препоручује: најновије издање српских историјских и из балканског рата слика и карата (Ansichtskarten). — Даље препоручује: све потребне црквене утвари и свете свечарске иконе. Израђује и позлађује иконостасе, модује иконе за иконостасе. — Трговци и препродавци добивају већи од највећег попушта. Илустровани ценовник на захтевање шаље бадава. Прва српска творница искључиво свих српских православних црквених утвари, друштвених застава и барјака и т. д. и т. д.

ПРЕПОРУЧУЈЕ КАЛЕНДАРЕ ЗА 1914.

СВЕТИ САВА

Српски народни велики илустровани календар са 75 одабраних слика

Цена 1 ком. 1 круна.

и **„ГРАНИЧАР“**

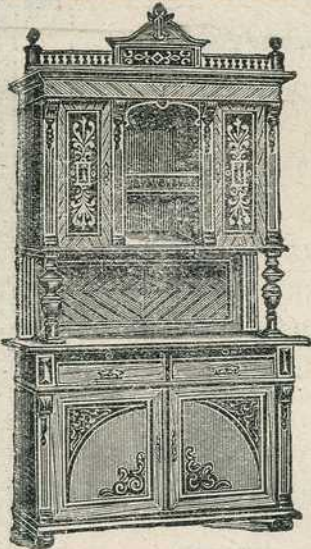
мањи илустровани календар са 20 одабраних слика.

Цена 1 ком. 50 потура.

—4

Поручбине и новац шаљу се на адресу: LUKA K. ALEKSIVIĆ, Novi Sad — Ujvidék — Hungaria.

„ШКОЛСКИ ГЛАСНИК“ броширан за 1909., 1910. и 1911. може се добити по К 4.—

Свобаристичке намештаја

Менрат Л. и Син.

НОВИ САД, ул. Кошут Лајоша 46—48.

У новосаграђеној модерној згради

има највећи избор свакодневног

НАМЕШТАЈА.

Стално има изложбу потпуно намештених соба.

Опрема за удаваче у свима ценама.

Основано 1843. г.

Телефон бр. 87.

Велики избор тепиха, завеса и застирача и свих ствари за намештај.

14—20

„Школски Гласник“ излази у Новом Саду 15. и 30. дана сваког месеца осим јула и августа. Стаје на четврт године 2 К или 2.— динара. Огласи се рачунају по 6, 5 и 4 К од четвртине стране, и то ако је оглас изишао у листу 1 пут или 1—5 пута или 6 и више пута. Рукописи шаљу се на: **Жарка Алексића, 0-Futak**, а претплата: „Школски Гласник“ (**Ujvidék, Hongrie**). Рукописи се не враћају.

Издаје и уређује: Катица удова Ђоке Михајловића.

Електрична штампарија Учитељског д. д. „Натошевић“ у Новом Саду.

УЧИТЕЉСКА КЊИЖАРА

НАТОШЕВИЋ

даје 20% рабата на школске књиге које је издала Српска Манастирска Штампарија, а на државна издања 6%.

ОСНОВАНО 1838.

35 ОДЛИКОВАЊА

ПЕЛИКАН-БОЈЕ
ГИНТЕР ВАГНЕРОВЕ
УМЕТНИЧКЕ и КЕМИЈСКЕ
АКВАРЕЛ БОЈЕ,

по оци првих стручњака недостижне су у погледу чистоте, јасности и употребе при мешању.

ГИНТЕР ВАГНЕРОВИ
ТЕЧНИ ТУШЕВИ

припознати су као најбољи производ и стекли су светски глас.

ГИНТЕР ВАГНЕР,
(GÜNTNER WAGNER)

Hannover und Wien X/I.

Поштованом
учитељству
нарочите
олакшице

Ц. и кр. прив. творница
америчких котагових

Хармониума

РУД. ПАЈКР И ДР.

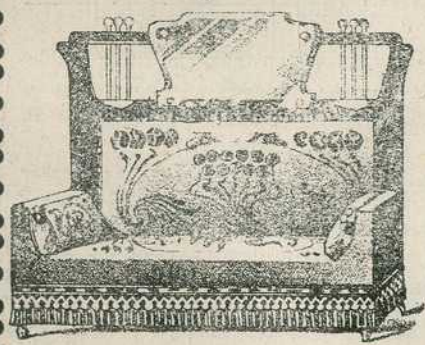
У Краљевом Граду (Königgrätz) Чешка.

Хармониума с педалом оба система у свакој величини за школу и за учење. — Цена од 130 К на више. — Петогодишња јамчевина. На отплату од 8 К. — Шиље се франко на последњу станицу. — Ценовници са сликама бадава и франко.

16-20

СТОВАРИШТЕ

Фабрика намештаја Николе Зусинга

Ханска улица бр. 1. У НОВОМ САДУ, Телефон бр. 184.

до Сиротишта Марије Трандафил.

Препоручује своје велико богато и снабдевено стовариште намештаја, у разним израдама и јефтиним ценама.

Велики избор простирача, завеса и ћебета.

Препоручујемо нашу новосуређену

РАДИОНИЦУ С МАШИНАМА

Солидна послуга!

Јефтине цене!

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

НАЈВЕЋИ ИЗБОР КАЛЕНДАРА

има у књижари учитељског д. д.

„НАТОШЕВИЋ“ У НОВОМ САДУ.

За год. 1914. изашли су и разашлију се:

ВЕЛИКИ ОРАО са 70 врло лепих слика.

Цена К 1.—

ГОДИШЊАК најстарији велики српски календар са многим сликама.

Цена 70 фил.

Велики Србобран,

Херцег-Босански.

Цена 60 фил.

Мали календари:

ПЛАНЕТАР * РУЖИЦА

Цена 40 фил.

Мали календари:

СРБИН, ОРЛИТ, ЦРНОГОРАЦ, ХЕРЦЕГОВАЦ,
БОСАНАЦ, ДАЛМАТИНАЦ, СРЕМАЦ, ЛАСТА,
НОВОСАЂАНИН, БАЧВАНИН а 30 фил.

НАТОШЕВИЋ календар за цеп а 20 фил.

Календар на зид, са ликом Натошевића. Цена 40 фил.

Траже се поверљиви комисионари.
Препродавцима највећи рабат.

6—

Купујте српске школске жигице.

„НАТОШЕВИЋ“ УЧИТЕЉСКО ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО
у Новом Саду

са основном главницом од 100.000 Круна,

препоручује браћи учитељима свој новчани завод, који прима улоге на штедњу са 4% и 5 $\frac{1}{2}$ %, издаје зајмове под повољним условима, тачно и савесно обавља сваки новчани посао, ради сваки дан, осим недеље, од 5 сати после подне, и четвртком ради од 2 сата после подне.

Препоручује своје **велико стовариште књига** забавних, поучних, педагошких, за народ, дечјих, икона, школских уџбеника, учила, развог врло доброг писаног прибора, ванредно доброг мастила, црног и у разним бојама, оловака, гуме, јевтиних а добрих заџаћница, цртаће артије, цртанака, креде, тушева, упијача подметача, врло финог сјиднапира у много разних боја, карата посетница, заручних, венчаних и посмртница, куверата ванредно добрих и јевтиних. Концепт-папира јевтинијег него игде.

Ова учитељска радња је веома велика, већа него икоја друга. Набавља робу из првих и најбољих извора.

Учитељска штампарија „Натошевић“ већа је од свију других штампарија. Има велику количину разних слова, украса и шара, тако да је у стању обавити сваки посао од најмањег до највећег врло укусно јер има велики избор материјала, брзо и тачно, јер има врло добре раднике, јефтино јер потребан материјал повлачи из тврница под повољним условима.

Новоотворена модерна књиговезница снабдевена са разним машинеријама најновијег система прима на просто и дивот повезивање све што у ову струку спада. Молимо г. г. колеге, библиотекаре нар. библиотека да се обраћају на нашу књиговезницу ради повезивања књига, а ми ћемо им осим умерене цене рачунати у име рабата и готов новац за труд.

Учитељи свију напредних народа имају оваке установе и настоје где год им се укаже прилика, да помогну ове своје установе. Тако треба и наше учитељство да ради и подиже и снажи своје установе.

18—20

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS